Aşırı Rol Yüğü: Neden-Sonuç Bağlamında Kuramsal Bir Değerlendirme¹

Role Overload: A Theoretical Evaluation in the Context of Cause-Effect

Günay EROL

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi
ÜSET Meslek Yüksekokulu
Nevşehir, Türkiye
gunayerol@nevsehir.edu.tr

Yasin BOYLU

Gazi Üniversitesi
Turizm Fakültesi
Ankara, Türkiye
yasin@gazi.edu.tr

Özet

Bu çalışmanın amacı aşırı rol yükü kavramını ve kapsamını inceleyerek, aşırı rol yükünün nedenlerinin ve sonuçlarının, bireylerin iş ve iş yaşamı dışındaki etkilerine değinmektir. Rol taleplerinin fazlalığı karşısında zamanın yetersiz olarak algılanması olarak değerlendirilen aşırı rol yükü, bireylerin iş yaşamı ile birlikte iş ile ilgili olmayan yaşamına da önemli etkileri olan bir faktör olmaktadır. İş yaşamının getirdiği roller ve diğer roller, zamanın kısıtlı olması ile birlikte aşırı rol yükünü ortaya çıkarmakta ve bu durum özellikle çalışan bireylerin iş, aile ve bireysel yaşantısı üzerinde olumsuz etkilere neden olabilmektedir. Bu yüzden aşırı rol yükünün anlaşılması ve buna yönelik tedbirler alınması, bireysel olmasının yanında örgütsel açıdan da önemli bir konu olarak görülmektedir. Çalışmada ayrıca aşırı rol yüküne karşı bireylere ve örgütlere yönelik bir takım öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Aşırı rol yükü, iş-aile yaşamı, rol çatışması.

Abstract

The aim of this study is to review the concept of role overload and determine its extent, and to mention the reasons and results of role overload on the effects of individuals at work and out of work life. Viewed as lack of time in the face of excessive role demands, role overload is a factor that has important impacts on occupational life as well as life out of work life. Work-related roles and other roles bring out role overload with time constraints and this situation may cause negative impacts on the business, family and personal lives of especially employed individuals. For this reason, it is viewed as a significant topic both individually and organizationally to make role overload clear and to take measures against it. In this study, some suggestions have also been made to individuals and organizations based on role overload.

Keywords: Role overload, work-family life, role conflict

¹ Bu çalışma Günay EROL'un Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı'nda hazırladığı doktora tezinden faydalanılarak üretilmiştir.

Giriş

Bireyin toplum içinde sahip olduğu statüler, bir takım rol yükümlülüklerini de beraberinde getirmektedir. Toplumsal çevre ise bireyin rollerini kontrol eden bir mekanizma olarak; rol beklentilerinin karşılanma sürecini çözümlemekte ve bireyin statü gereklerini yerine getirip getirmeme durumunu gözlemlemektedir (Linton, 1936). Böylece birey, toplum içindeki “sıfatlarının” betimlemelerini tam olarak davranışlarına yansıttığı sürece rolünü tam olarak gerçekleştirmiş olmaktadır. Çalışan bir bireyin rol yükümlülüklerinin, hem iş rollerini hem de iş dışındaki rollerini (Greenhaus ve Beutell, 1985) kapsadığı düşünüldüğünde; bireyin hem iş yaşamı hem de iş yaşamı dışındaki statülerinin gereği doğrultusunda davranış sergilemesi beklenmektedir. Örneğin evli ve çalışan bireylerin işçi, ebeveyn ve aynı zamanda eş olma durumu ele alındığında işçi, ebeveyn ve eş rollerinin yerine getirilmesi beklenmektedir.

Aşırı rol yükünün, iş ve aile yaşamı için önemli bir belirleyici olduğunu ifade eden Duxbury, Lyons ve Higgins (2008); iş taleplerinin ve iş ile ilgili olmayan taleplerin aşırı rol yükü ile ilişkisine dikkat çekmektedir. Buna göre iş yaşamının getirmiş olduğu; yoğun çalışma saatleri, esnek olmayan çalışma koşulları, az bir zamanda yetiştirilmesi gereken işler gibi faktörler ve bireyin iş ile ilgili olmayan yaşamındaki; eş, çocuk, toplum, akrabalar, ev işleri ya da bireysel kazanım sağlayabileceği (eğitim gibi) diğer faktörler aşırı rol yükü ile ilişkili olan kavramlar olarak ele alınmaktadır. Böylece hem iş yaşamı ile ilgili talepler hem de iş yaşamı ile ilgili olmayan talepler aşırı rol yükü kavramı içerisinde yer almakta ve aşırı rol yükü, bireyin iş ve iş dışındaki rollerine etki eden bir faktör olarak değerlendirilmektedir.

Bu çalışmada aşırı rol yükü kavramı ele alınmaya çalışılmıştır. Yazında, zamandan kaynaklanan çatışma türü olarak da ele alınan aşırı rol yükünün, rol çatışması ile arasındaki farklılıklarına değinilmiştir. Aşırı rol yükünün nedenleri ve sonuçları incelenerek, aşırı rol yükü; bireysel, örgütsel ve toplumsal açıdan değerlendirilmiştir. Bunun yanında aşırı rol yükünün iş, aile rolleri ve diğer rollerle olan ilişkisi ve neden olabileceği sonuçlar açıklanmıştır. Aşırı rol yükü ile ilgili yapılan çalışmalara ve çalışmaların sonuçlarına yer verilerek, özellikle iş ve aile yaşamındaki sorumlulukların aşırı rol yükü üzerindeki etkisi tartışılmıştır.

Aşırı Rol Yükü Kavramı

Rol, belirli bir statü ya da toplumsal konumlara yüklenen toplumsal beklentileri ortaya koyar ve bu beklentilerin gerçekleşip gerçekleşmeme sürecini analiz eder (Marshall, 1999). Buna göre statü ve rol kavramı birbirleri ile ilişkili olan kavramlardır ve rol, bir statünün dinamik yönünü ifade etmektedir. Dolayısı ile birey, statüsünün beraberinde getirdiği görevleri ve hakları uygularken “rol” sergilemiş olur. Buna göre statüler olmadan rol, rol olmadan statüler olmaz denilmektedir (Linton, 1936).

Sosyal davranışın önemli karakteristik özelliklerinden biri ile ilgilenen rol teorisine göre; insanların, sosyal kimlik ve konumlarına bağlı olarak farklı ve tahmin edilebilir davranışlar sergilemesi beklenir. İlk bakış açısı ile rol kavramı, teori olarak hayatı tiyatroya ait bir metafor olarak algılamaktadır. Buna göre tiyatro oyuncularının senaryoya göre sergilediği performansın, farklılaştırılmış ve önceden tahmin edilebilir olduğu düşünüldüğünde, sosyal davranışların da bireyler tarafından anlaşılan bir senaryoyla ilişkili olduğu söylenebilir. Rol teorisi; belirlenmiş ve karakteristik sosyal davranışlar, sosyal katılımcılar tarafından kabul edilen kimlikler veya görevler ve

bireylerin davranışlara ait beklentilere veya senaryoya ilişkin sadakati ve anlaşılabilirliği ile ilgilenmektedir (Biddle, 1986). Rol kavramını farklı bir bakış açısı ile ele alan Linton (1936), statünün beraberinde getirdiği rolleri bazı toplumsal davranış dizileriyle –rol davranışlarının düzenli olarak tekrar edilen tekdüzelik anlayışı ile- açıklamıştır. Buna göre bu toplumsal davranış dizileri ile birlikte, bireyin sahip olduğu statü, beraberinde bireyden toplum tarafından beklenen bazı davranışları sergilemesini getirmektedir. Örneğin, işçi-işveren ilişkisinde her bir tarafın statüsü hangi görevleri yerine getireceğini tanımlamaktadır. Buna göre işverenin, işçinin görevini yerine getirirken uyguladığı teknikleri bilmesine ihtiyacı yoktur. Aynı şekilde normal düzeyde bir işçinin de pazarlama veya finans ile ilgili teknikleri bilmesine gerek yoktur. İlk bakış açısında ele alınan rol kavramı toplumsal-psikolojik niteliklidir ve rol yapma, rol üstlenme ve rol oynama gibi daha aktif süreçlere odaklanırken, Linton'un (1936) rol kavramına bakış açısı ise daha yapısal bir değerlendirmeye odaklanmakta ve rol, toplumsal bir kabul görme anlayışı ile, kurumsallaşmış hak ve yükümlülükler kümesi halinde ele alınmaktadır (Marshall, 1999).

Aquino ve Lamertz (2004) bireyin üyesi olduğu toplumsal kategoriye göre, bireyden toplum tarafından kabul edilen gerçeklerin ya da normal davranışların beklendiğini ifade etmektedir. Birey sahip olduğu statüyü işgal ettiği sürece o statünün gereklerini de yerine getirmek durumundadır. Örneğin bir örgüt içerisinde işçi ve yönetici gibi farklı statüler bulunmaktadır. Buna göre işçi ve yönetici statüleri farklı rol davranışlarını içermektedir. Bu durumda işçi ve yöneticilerin kabul gören ve farklılaşmış rol davranışlarının bulunduğu söylenebilir. Bunlara ek olarak bireyin iş rollerinin dışında, uygulamak zorunda olduğu başka roller de bulunmaktadır. Ceylan (2011), toplumların gelişme göstermesi, bireylerin yaşının yükselmesi ile birlikte işgal ettiği statünün ve buna bağlı olarak da bireyin oynayacağı rollerin sayısının arttığını ifade ederek, bu yapının bir karışıklığa yol açabileceğini belirtmektedir. Özellikle aile içerisinde yer alan çiftlerin çalışma hayatında bulunması bu karışıklıkların bir nedeni olarak gösterilmektedir. Buna göre çalışan çiftler eş, ebeveyn ve işçi olarak birden fazla rol üstlenebilmektedir. Dolayısıyla her bir rol, karışıklığa neden olabilecek farklı beklentileri içerisinde barındırmaktadır (Chassin ve diğ. , 1985).

Bireyin normal yaşamında birden fazla rol zorunluluklarıyla karşılaştığını ifade eden Goode (1960), zaman, enerji ve kaynaklara vurgu yaparak bu etkenlerin rollerle olan ilişkisine değinmektedir. Rol gerilimine vurgu yaparak, bunu ortaya çıkaran etkenler arasında zamanın, enerjinin ve kaynakların rolün gereklerini yerine getirmedeki etkisinden bahsetmekte ve rol taleplerinin karşılanması için zaman ve mekanın önemine değinmektedir. Buna göre bireyin rol taleplerini yerine getirmesi için yeterli kaynağa ve enerjiye ihtiyacı olmaktadır. Burada aşırı rol yükü, açık bir şekilde ayrı bir kavram olarak kullanılmamasına rağmen; Sieber (1974) rol gerekliliklerinin genişliği, zaman, enerji gibi bazı kaynaklara vurgu yapılmasının genel olarak aşırı rol yükü kavramına işaret ettiğini ifade etmektedir.

Aşırı rol yükü Duxbury, Lyons ve Higgins (2008:126) tarafından; “yapılacak çok fazla şeyin olmasına rağmen bu şeyleri yapabilecek yeterli zamanın olmaması” şeklinde tanımlanmaktadır. Coverman (1989) ise aşırı rol yükünü; bireyin, kısıtlı bir zaman dilimi içinde çok fazla rol talepleri ile karşı karşıya kalma durumu olarak ifade etmektedir. Burada özellikle zaman vurgulanarak, çok fazla rol talepleri ile karşı karşıya kalan bireyin bu taleplerini eksiksiz bir şekilde yerine getirmede zamanı yetersiz görebileceği belirtilmektedir. Aşırı rol yükü ile de ilişkili olan zaman kavramı, rol

çatışmasına neden olan faktörler arasında yer almaktadır. Buna göre iş hayatının gerektirdiği yoğun çalışma saatleri, işle ilgili olmayan rollerin gereklerini yerine getirmede sorun olarak görülmektedir. Böylece birey, işle ilgili olmayan diğer roller için zaman bulamamakta ve rollerin gereklerini yerine getirmede zaman baskısı ile karşı karşıya kalmaktadır. Bu kavram iş-aile çatışması yazınında zamandan kaynaklanan çatışma türü olarak vurgulansa da (Greenhaus ve Beutell, 1985: 77), bireyin sahip olduğu zamana karşı, sahip olduğu rollerin gereklerinin fazlalığı aşırı rol yükü kavramına işaret etmektedir. Reilly (1982) ise aşırı rol yükünü; bireyin sahip olduğu enerji ve zaman üzerindeki aşırı taleplerden kaynaklanan rol çatışmasının bir türü şeklinde ele almaktadır. Söz konusu sorunun kaynağı, bireyin elinde bulunan kaynaklara (yetenekler, zaman, kaynak, enerji v.b.) oranla rolün gerektirdiği işlerin fazla olduğu algısına dayanmaktadır (Jones ve diğ., 2007).

Aşırı Rol Yükü ve Rol Çatışması İlişkisi

Yazında aşırı rol yükü kavramının; rol gerginliği (Goode, 1960), zaman-temelli rol çatışması ve rol çatışması (Duxbury, Lyons ve Higgins, 2008; Greenhaus ve Beutell, 1985; Reilly, 1982) ve rol stresi (Bacharach, Bamberger ve Conley, 1991; Parasuraman, Greenhaus ve Granrose, 1992) gibi kavramlarla eşdeğer olarak kullanıldığı ya da aşırı rol yükünün, bu kavramların belirleyicileri arasında olduğu görülmektedir.

Yazında rol çatışması ve aşırı rol yükü kavramı birbirinin yerine kullanılmasına karşın, bu iki kavram, ilişkili fakat ayrı kavramlardır. Örneğin rol çatışması; bireyin eş, ebeveyn ve işçi gibi aynı anda birden fazla rolün gereğini yerine getirirken ortaya çıkmaktadır. Buna rağmen aynı anda birden fazla rolün gereklerini yerine getirmek aslında aşırı rol yükünün daha fazla belirleyicisi olmaktadır. Buna göre aşırı rol yükü, bireyin çok az bir zamana karşın çok fazla rol talepleri ile karşı karşıya kalması durumu olarak tanımlanmaktadır (Coverman, 1989). Rol çatışması ise bireyin sahip olduğu rollerin gereklerinin uyumu-uyumsuzluğu ile ilişkilidir (Rizzo, House ve Lirtzman, 1970). Bireyin birbiri ile uyuşmayan gerekliliklere sahip birden fazla rolü olması durumunda çatışma ortaya çıkabilmektedir. Bu durumda bir rolün gereklerini yerine getirirken diğer bir rolün gerekleri baskıya neden olmakta ve uyuşmayan rol gereklilikleri bireyin rol çatışması yaşamasına neden olmaktadır. Reilly (1982), aşırı rol yükü kavramını rol çatışmasının bir türü olarak ifade etmesine rağmen, Coverman (1989) aşırı rol yükünün yalnızca birden fazla rol taleplerinin, bir diğer rol talebinin yerine getirilmesini zorlaştırdığı durumlarda rol çatışmasına neden olabileceğini ifade etmektedir. Ayrıca aşırı rol yükünün; bireyin sahip olduğu birden fazla rolün gereklerini yeterli bir şekilde yerine getirmesine yardım edecek alternatif mekanizmaların olmadığı durumlarda rol çatışmasına neden olabileceğinin daha muhtemel olduğu belirtilmektedir. Örneğin, çocuk bakımı ile ilgili alternatiflerin az olduğu bir toplumda çalışan annenin, çocuk bakımı ile ilgili alternatiflerin çok olduğu bir toplumda çalışan anneye göre daha fazla rol çatışması yaşayacağının muhtemel olduğu ifade edilmektedir. Benzer bir şekilde birden fazla rol talepleri (rol çatışması) karşısında bireyin çatışma yaşayabileceği, fakat zaman baskısı olmadığı durumlarda aşırı rol yükü ile karşı karşıya kalmasının zorunlu olmadığı ifade edilmektedir (Coverman, 1989). Kısaca burada birden fazla rol taleplerine karşı yaşanan zorluklar, aşırı rol yükünde zaman baskısı ile daha belirleyici bir hale gelmektedir.

Rol çatışması ve aşırı rol yükü kavramlarının farkını araştıran Hecht (2001), bu iki kavram arasında ne tür farklılıklar ve benzerlikler olduğunu incelemiştir. Böylece

çalışmada bu iki kavramın farklı içeriklerine değinmiştir. Rol çatışmasının; bir rolün taleplerinin diğer bir rolün taleplerinin karşılanması üzerine doğrudan etki etmesi durumunda, aşırı rol yükünün ise bireyin sahip olduğu çok sayıda rolün taleplerini karşılamak için yeterli zamanının olmadığı durumlarda ortaya çıktığını ifade etmektedir. Hecht (2001), rol çatışması ve aşırı rol yükündeki zaman boyutuna dikkat çekerek, zamanın bu iki kavram arasında nasıl ayrıldığını belirtmektedir. Buna göre rol çatışmasının, birbirine rakip olan taleplerin zaman içinde belirli ya da çakıştığı esnada ortaya çıktığını vurgulamaktadır. Bu durumda birey, en azından o an için, diğer bir rol üzerinde üstün olan rolün taleplerini yerine getirmek için bir tercih yapmak durumunda kalmaktadır. Aşırı rol yükü ise, geniş bir zamanla bağlantılı olan bir süreci ifade etmektedir. Burada söz konusu olan; görevlerin seviyesi elde olan zamana karşı oldukça ağırdır. Buna rağmen aşırı rol yükünde birey, genel olarak görevlerin seçiminde hangisine yöneleceği ve hangisinin kaçınılmaz olduğu (tatminsiz bir şekilde yerine getirdiği) kararında daha fazla özgürlüğe sahip olmaktadır. Zamanın, rol çatışması ve aşırı rol yükü arasındaki ayrımına bakıldığında, rol çatışmasında belirli bir süre içerisinde yaşanan zorluktan kaynaklı çatışma yaşanırken, aşırı rol yükünde daha geniş bir zaman söz konusu olmaktadır. Kısaca rol çatışmasında rol gereklerinin çeliştiği durumlardaki zaman söz konusu iken aşırı rol yükünde ise rolün taleplerine karşı zamanın bütün olarak süreç içerisinde bir sorun olarak ele alındığı söylenebilir.

Aşırı Rol Yükünün Kapsamı: İş Yaşamı ve İş Dışı Yaşam

1970’li yılların ortalarından itibaren iş-aile yazınının gelişme göstermiş olmasına rağmen, önemli bir konu olan aşırı rol yükü, nispeten daha az araştırmaya konu olmuştur. Aşırı rol yükü sadece bireylere etki eden bir kavram olarak değil, örgütlere ve topluma da etki eden bir kavram olarak önem arz etmektedir. Öyle ki aşırı rol yükünün genel olarak; bireyler, örgütler ve toplum için çok yaygın ve önemli bir konu olduğu belirtilmektedir (Duxbury, Lyons ve Higgins, 2008).

Aşırı rol yükü, bireyin hem iş hem de iş yaşamı dışındaki rolleri de kapsayan bir kavramdır (Duxbury ve Higgins, 2012). Duxbury, Lyons ve Higgins’in (2008) de belirttiği gibi iş ve aile yaşamındaki sahip olunan bu çoklu rol taleplerinin karşılanması için zamanın yetersizliği, birey üzerinde zaman-temelli bir çatışma algısını ortaya çıkarmaktadır. Bireyin sahip olduğu çoklu rol gerekliliklerinin yeterli bir şekilde yerine getirilmesi için sahip olunan zaman ve enerji kaynakları ise yeterli değildir. Bu durumda aşırı rol yükü, bireyin hem iş hem de aile yaşamındaki rollerini içerisine alan bir kavram olarak ele alınmaktadır. Örneğin Frone, Yardley ve Markel (1997) aşırı rol yükünün, bireyin hem iş hem de aile yaşamı üzerinde belirleyici bir faktör olduğunu ifade etmektedir. Bunun sonucu olarak aşırı rol yükü iş ve aile yaşamının beraberinde getirdiği rol çatışmaları üzerinde etkili olmaktadır. Bireyin iş ve aile yaşamındaki rol gerekliliklerini yerine getirmesi için ihtiyacı olan kaynakların yetersiz olmasının, iş ve aile yaşamı rolleri üzerinde olumsuz etkilere neden olacağı söylenebilir.

Birey; iş yaşamı (işvereni, üstü, aynı pozisyonda çalıştığı arkadaşları, astları gibi) ve iş yaşamının dışı (eşi, çocukları, ailesi, arkadaşları, toplum gibi) ile birlikte gelen birçok sorumluluğa ve yükümlülüğe sahip olmaktadır. Bütün bunların aşırı rol yükünü beraberinde getiren faktörler olabileceği ifade edilmektedir (Frone, Yardley ve Markel, 1997). Bu durumda bireyin hem iş hem de iş dışındaki yaşamının aşırı rol yükü üzerindeki belirleyici olan etkenlerine değinmek gerekmektedir. Buna göre aşırı rol yükünün işle ilgili taleplerle olan ilişkisinde, işyerinde işin gereklerini yerine

getirebilmek için harcanan zaman da önemli bir faktör olarak gösterilmektedir (Duxbury, Lyons ve Higgins, 2008). İş yaşamında; hızlı çalışma, işlerin fazlalığı, zamanın yetersiz olması, işlerin tamamlanması için zamanın olmaması ve birbiri ile çatışan talepler gibi iş talepleri ile karşılaşilmektedir (Karasek, 1979). Verilen görevlerin fazlalığına oranla bireyin sahip olduğu zamanın yetersizliği bireyi zaman baskısı ile karşı karşıya getirebilmekte ve bu durum iş yerinde çalışılan zaman ile ilişkili olmaktadır. Böylece iş ile ilgili roller zaman baskısı ile birlikte, beraberinde aşırı rol yükü algısını getirmektedir. Ayrıca iş yerinde harcanan zamanın aile yaşamındaki rolleri üzerine de etkisi olduğu ve iş-aile çatışmasına neden olduğu belirtilmektedir (Major, Klein ve Ehrhart, 2002; Parasuraman ve diğ., 1996). Kısıtlı bir sürede işlerin bitirilmesinin istenmesi, çalışma saatleri içerisinde verilen görevlerin yerine getirilmesi için tanınan kaynakların yetersiz olması ve mesai saatleri dışında çalışmak zorunda olmak, çalışanların kendilerini zaman ve enerji bakımından zor bir durumda hissetmesine neden olmaktadır. Böylece artan iş talepleri bireyin iş yaşamı dışındaki sorumluluklarına (eş, çocuklar, ebeveynleri ve toplum üzerine olan sorumlulukları gibi) engel olabilmektedir (Duxbury, Lyons ve Higgins, 2008). Uzun çalışma saatleri; bireyin aile üyelerine ayıracağı zamanı engellemekte ve ailesi için ayıracağı zamanın azlığı, aile ilişkilerine ve aile rollerinin getirmiş olduğu rollere katılımını zorlaştırmaktadır. Bu durum zaman-temelli iş-aile çatışması olarak adlandırılmaktadır (Voydanoff, 2004). Bireyler üzerinde baskıya neden olan bu etkenler genel olarak iş-aile çatışması ile ilişkilendirilmesine rağmen, bunun yanında iş taleplerinin yerine getirilmesine harcanan zaman ile; aşırı rol yükü ve aile rollerine katılım arasında da güçlü bir şekilde ilişki olduğunu ortaya çıkaran çalışmalar (Bakker, Demerouti ve Dollard, 2008; Frone, Yardley ve Markel, 1997; Parasuraman ve diğ., 1996) bulunmaktadır.

Bireyin iş yaşamı haricinde, normal yaşamındaki taleplerin de aşırı rol yükü ile ilişkisine vurgu yapan Duxbury, Lyons ve Higgins (2008), bu taleplerin oldukça geniş bir içeriğe sahip olabileceğini belirtmektedir. İşle ilgili olmayan alan içerisinde yer alan bu talepler, aile ile ilgili etkinlikler ve sorumlulukların yanında bireyin ailesel durumunun ötesindeki zorunlulukları ve etkinlikleri de ifade etmektedir. Bu durumda bireyin iş ile ilgili olmayan sorumlulukları; eş, çocuklar, akrabalar, arkadaşlar, toplum ve kendisi ile ilgili olmaktadır. Bunlar arasında ev işleri, çocukların bakımı, yani kısaca aile üyeleri ile ilgili sorumluluklar, toplumsal zorunluluklar ve bireyin boş zaman etkinlikleri bulunmaktadır (Geurts ve Demerouti, 2003). Kısaca iş ile ilgili olmayan talepler arasında ev, aile ve boş zaman ile ilgili sorumluluklar ve etkinlikler gösterilmektedir (Schieman, Milkie ve Glavin, 2009).

Aşırı Rol Yükünün Nedenleri ve Sonuçları

1990'lı yıllarla birlikte iş ve aile yaşamının getirmiş olduğu sorumluluklar arasında denge sağlanması konusu önemli toplumsal meseleler içerisinde gösterilmektedir. Çalışan bireylerin, örgüt ve aile sorumluluklarının getirmiş olduğu çoklu rollerle başa çıkması olağan bir durum olarak görülmekte ve özellikle örgütlerin yeniden yapılanmaları, örgütsel küçülme, bilgi teknolojilerinin gelişimi ve iş performansı için artan beklentiler bu yıllarda çalışan bireylerin yaşamındaki dengede önemli belirleyiciler olarak gösterilmektedir (Beutell ve Wittig-Berman, 1999). Yeni bilgi ve iletişim teknolojileri ile örgütsel normlar, çalışanların iş yerinde daha fazla zaman geçirmesine neden olmaktadır. Böylece iş yerinde harcanan zamanın fazlalığı, bireylerde aile ile ilgili roller üzerinde zaman sıkıntısına neden olarak aşırı rol yükünü arttırmaktadır (Duxbury ve Higgins, 2001). Ayrıca iş yerinde bireylerin sahip olduğu

rollerin ve iş yerinde harcanan zamanın fazlalığı ve eşlerin evde, iş faaliyetlerine devam etmesi aşırı rol yüküne neden olan faktörler arasında gösterilmektedir. Bunun yanında geliri yüksek bireylerin, aile rolleri ile ilgili bazı hizmetleri satın alabileceği ve böylece aile rolleri ile ilgili aşırı rol yüklerinin azalacağı belirtilmesine rağmen, bu durumun bireyin iş ile ilgili aşırı rol yüküne neden olacağı ifade edilmektedir. Aşırı rol yükü, birey ve örgütler açısından değerlendirildiğinde; aşırı rol yükü algısı taşıyan bireyler daha az iş tatminine sahip olmakta ve bu durum performansla olumsuz yönde etki etmektedir. Ayrıca aşırı rol yükü fazlalığı, bireyin iş-aile rolleri arasında çatışmaya neden olarak; stres, depresif ruh hali ve sağlığın zarar görmesi gibi fiziksel ve zihinsel sağlık açısından da olumsuz sonuçlara neden olabilmektedir. Böylece aşırı rol yükü fazlalığı hem bireyin hem de örgütün refahı açısından dikkat edilmesi gereken önemli bir etken olmaktadır (Duxbury ve Higgins, 2012).

Çalışan bireylerin aile yaşamına vurgu yapan Perry-Jenkins ve diğ. (2007); bir taraftan iş yaşamı diğer taraftan ise aile yaşamının getirmiş olduğu sorumlulukların ve rol taleplerinin, özellikle çalışan bireyleri hem psikolojik hem de ilişkisel açıdan olumsuz yönde etkilediğini ifade etmektedir. Böylece çalışan bireyler rol gereklerini yerine getirirken iş ve aile ikilemine düşebilmektedir. Bunun sonucu olarak bireyler yapılacak işlerin, yani sahip oldukları rolün gereklerinin yerine getirilmesinde zamanı yetersiz olarak algılamakta ve böylece artan aşırı rol yükü bireylerde depresyona ve çatışmaya neden olmaktadır. Bu durumda bireyin gerek iş hayatındaki rolleri gerekse iş yaşamı dışındaki rolleri birbirleri ile ilişkili ve karşılıklı bağımlılıkları olan bir ikilem olarak tartışılmaktadır. Kimi zaman bu roller birbirlerini etkileyerek roller arası çatışmaya neden olmakta (Greenhaus ve Beutell, 1985), kimi zaman ise bu tür rollerin gerekleri bireyler açısından stres kaynağı olmaktadır (Coverman, 1989). Bunun yanında Frone, Yardley ve Markel (1997) aşırı rol yükünün, yapılacak görevlere oranla yeterli zamanın olmamasından dolayı, gerilim-temelli bir belirleyici olabileceğini ve bireyin duygusal sıkıntılar yaşamasının muhtemel olduğunu ifade etmektedir. Böylece bireyler sahip olduğu rollerin gereklerini, yani rolün gerektirdiği sorumlulukları yerine getirirken bir takım sorunlarla da karşı karşıya kalabilmektedir.

Pleck ve diğ. (1980) iş yaşamının gerektirdiği yoğun çalışma saatlerinin, özellikle aile rolleri gibi işle ilgili olmayan rollerin gereklerini yerine getirmede sorun olarak görüldüğünü belirtmektedir. Böylece birey, işle ilgili olmayan diğer roller için zaman bulamamakta ve rollerin gereklerini yerine getirmede zaman baskısı ile karşı karşıya kalmaktadır. Hecht (2001), artan rol taleplerinin aşırı rol yükü hissini artıracığını, bunun yanında çocuk sahibi olmanın iş talepleri ile birlikte bireyin rolleri üzerinde baskıya neden olabileceğini ifade etmektedir. İş ve ebeveyn rolleri birlikte ele alındığında çalışma saatlerinin aşırı rol yükü üzerinde etkili olabileceği, özellikle ev işleri için yardım almanın aşırı rol yükü algısını düşürebileceği söylenmektedir. Çünkü bireyin yardım alması bir takım rol taleplerinin azalması anlamına gelmektedir. Voydanoff (1988) aile ile ilgili işler arasında ev işleri, çocukların yetiştirilmesi ve bakımı gibi sorumluluklar bulunduğunu ve özellikle çocukların yetiştirilmesi ile ilgili aktivitelerin iş saatleri ile uyumsuzluk gösterebileceğini ve aile ile ilgili işlere harcanan toplam zamanın aşırı rol yüküne neden olabileceğini belirtmektedir. Buna ek olarak çocuk sayısının fazla olması ve aile içinde yaşça küçük çocukların bulunması ve bu çocukların yetiştirilmesi ile ilgili faaliyetlerin beraberinde getirdiği meşguliyetlerin fiziksel anlamda sıkıntıya neden olarak birey üzerinde aşırı rol yüküne neden olabileceği söylenmektedir.

Gerek iş (Beutell ve Brenner, 1986) gerekse aile yaşamındaki cinsiyet kaynaklı rol farklılıklarına değinilerek iş ve aile rollerinin cinsiyete dayalı değerlendirmelerine odaklanan çalışmalar (Beutell ve Greenhaus, 1983; Crouter ve diğ., 2001; Greenhaus ve diğ., 1989) bulunmaktadır. Buna göre bireylerin iş ve aile yaşamında cinsiyet temelli rol gereklerinde bir takım farklılıklar görülmektedir. Örneğin çalışan bir kadın; eş, anne, ev hanımı, işçi, öğrenci olmasından ve bir takım gönüllü faaliyetlerden kaynaklanan birden fazla rol talebini yerine getiren ve bu rollerin gerekleri ile başa çıkmaya çalışan bir birey olarak görülmektedir (Beutell ve Greenhaus, 1983). Aynı zamanda erkekler de iş ve aile rollerinin (işçi, baba, eş gibi) getirmiş olduğu çoklu rollere sahip olarak zaman ve enerjilerini bu rollerin gerekliliklerini yerine getirmede bir mücadele içerisine girebilmektedir (Kaufman ve Uhlenberg, 2000). Reilly (1982)'nin de vurguladığı gibi çalışan bir kadının çalışmayan bir kadına oranla daha fazla aşırı rol yükü ile karşı karşıya kalacağı muhtemeldir. Çünkü iş yaşamı rollerinin aile yaşamı rollerine eklenmesi, daha fazla rol talebine neden olarak bireyin enerji ve zamanının daha fazla tükenmesine yol açacaktır. Ayrıca Greenhaus ve diğ. (1989) aşırı rol yükünü rol stresine neden olan faktörler arasında ele almakta, evli ve çalışan çiftlerin aşırı rol yükünün zaman-temelli çatışma üzerindeki etkisinin önemine değinmektedir.

Sonuç

Bireyler toplum içinde statülerinin beraberinde getirdiği bir takım rol yükümlülükleri ile karşı karşıya kalmaktadır. Buna rağmen bireyin statüleri ve bunun sonucu olarak rolleri farklılaşabilmektedir. Örneğin bekar bir bireyin rolü ile evli bir bireyin rolü, çalışan bir birey ile çalışmayan bir bireyin rolü farklı olabilmektedir. Bekar bir bireyin başlıca toplumsal rolü iş sahibi olmak iken (Gove, 1972), evli bireyin cinsiyet rolleri geleneksel bir bakış açısı ile ele alındığında; erkeğin birincil rolü aile geçimini sağlamak olarak görülürken, kadının rolü ise çocukların bakımı ve ev içi ile ilgili işlerin yapılması olarak görülmektedir (Moya, Exposito ve Ruiz, 2000). Fakat Greenberger ve O'Neil (1993) tek bir cinsiyete dayalı olmayarak değişen yaşam şartlarının ailelerin doğasında değişime neden olduğunu belirtmektedir. Kadın ve erkeğin aynı anda iş yaşamında yer almasının bireylerin rolleri üzerine etki ettiği de söylenebilir. Böylece bir erkek veya bir kadın; eş, ebeveyn ve işçi olmasından ötürü bir takım farklı roller üstlenebilmektedir.

Aşırı rol yükü bireyin yaşamındaki bütün rol talepleri ile ilgili olan bir kavram olarak ele alınmaktadır. Bireyin, sahip olduğu zamana karşın, rol taleplerinin fazlalığı olarak tanımlanan aşırı rol yükü (Coverman, 1989; Duxbury, Lyons ve Higgins, 2008), özellikle zamanın yetersizliği algısına dayanmaktadır. Buna ek olarak Reilly (1982) çok fazla rol talepleri karşısında bireyin sahip olduğu zamanın yanında, enerji gibi kaynakların eksikliğine de vurgu yapmaktadır. Buna göre, rol taleplerinin karşılanmasında özellikle zamanın, bireyin aşırı rol yükü algısında önemli bir belirleyici olduğu söylenebilir. Rol taleplerinin yerine getirilmesi için, bireyin yeterli zamanının yanında, bu talepleri yerine getirebilecek enerjisinin de olması gerektiğinden söz edilebilir.

Bireyin yaşı ile birlikte statüsünün ve rollerinin de arttığını belirten Ceylan (2011), rol taleplerinin artmasının karışıklığa neden olabileceğini ifade etmektedir. Örneğin çalışmak ve aynı zamanda evli olmak, bireylerin iş ve aileleri ile ilgili rol talepleri üzerinde baskıya neden olabilmektedir. Bu durumda bireyin sahip olduğu statülerin artması ile birlikte rol taleplerinin de artmasının rol gereklerini yerine

getirmede sorun oluşturabileceğinden söz edilebilir. Özellikle çalışma yaşamında harcanan zamanın bireyin diğer rolleri üzerinde baskı oluşturabileceği ve böylece aşırı rol yükü hissine neden olacağı söylenebilir. Hecht (2001), çalışan kadınlar üzerine yaptığı çalışmada haftalık çalışma saati ile aşırı rol yükü hissi arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki bulmuştur. Buna göre haftalık çalışma saati arttıkça aşırı rol yükü algısı da artmaktadır. Aynı şekilde Wallace (1999) evli çalışanlar üzerinde yaptığı çalışmada çalışma saatinin artmasının iş kaynaklı aşırı rol yükünü artırdığı sonucunu elde etmiştir. Çalışmada, okula gitmeyen çocuğun varlığının ve zaman ve gerginlik temelli çatışmanın da iş kaynaklı aşırı rol yükünü artıran faktörler arasında olduğu tespit edilmiştir. Bu durumda işe harcanan zamanın yanında çocuk faktörü gibi aile ile ilgili roller de aşırı rol yükü üzerine etki etmekte ve rol gereklerinin yerine getirilmesinde yaşanan zaman çatışması aşırı rol yükü üzerinde belirleyici olmaktadır.

Gerek iş gerekse aile rolleri üzerine etki eden aşırı rol yükü, özellikle çalışan bireylerin ailesel rolleri üzerine bir takım etkilere neden olmaktadır. Perry-Jenkins ve diğ. (2007) çalışan aileler üzerinde yaptığı çalışmada aşırı rol yükünü ebeveynliğe geçiş sürecinde ele almış, çalışma saatleri ve çeşitlerinin ilişki üzerindeki etkisini incelemiştir. Çalışmada cinsiyete göre bir karşılaştırma yapıldığında; annelerin, babalara oranla daha fazla aşırı rol yüküne, evlilik çatışmasına ve depresif belirtilere sahip olduğu sonucu elde edilmiştir. Ayrıca eşlerin çatışma seviyesi ile aşırı rol yükü arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Buna göre eşlerin ilişki içerisindeki çatışma seviyesi arttıkça aşırı rol yükü de artmaktadır. Çalışmada ek olarak depresif belirtiler seviyesi ile evlilik çatışması ve aşırı rol yükü arasında da anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Hall ve diğ. (1985) de evli ve çocuk sahibi kadınlar arasındaki depresif belirtiler ile aşırı rol yükü ve evlilikte yaşanan zorlukların ilişkili olduğu sonucuna ulaşmıştır. Perry-Jenkins ve diğ. (1992) de; çalışmasının ailesi için gerekli olduğunu düşünen fakat aile gelirini sağlayan kişinin öncelikli olarak erkek olduğunu düşünen çalışan kadınların, daha fazla depresyona ve aşırı rol yüküne sahip olduğu sonucunu elde etmiştir. Böylece aşırı rol yükü; iş, aile ve diğer rollerin yanında, bireylerin sağlığı üzerine de etki eden bir faktör olmaktadır. Toplum içerisinde bireylerin; kadın ve erkeğin iş ve aile rollerini nasıl ele aldığı da aşırı rol yüküne etki eden diğer bir faktör olarak ele alınabilir. Kadının ve erkeğin aile ile ilgili rolleri, iş rolleri ile birleştğinde, aşırı rol yükü üzerinde cinsiyet rolleri ile birlikte farklılık oluşabileceği söylenebilir.

İş temelli aşırı rol yükünü inceleyen Bolino ve Turnley (2005), bireyin işle ilgili rollerinde bireysel inisiyatif kullanmasının (haftasonu ve mesai saatleri dışında çalışması, eve iş getirmesi gibi) aşırı rol yükünü artırdığını belirtmektedir. Evli bireylerde, yüksek seviyedeki bireysel inisiyatifin yüksek seviyede aşırı rol yükü ile ilişkili olduğu sonucu elde edilmiştir. Çalışmada aşırı rol yükü ile iş-aile çatışması ve iş stresi arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Buna göre aşırı rol yükü algısı arttıkça iş-aile çatışması da artmaktadır. Çalışanlarda mesleki bir takım sorunlara neden olan faktörler arasında zaman temelli aşırı rol yükünü gösteren Kandel, Davies ve Raveis (1985) de zaman temelli aşırı rol yükü ile mesleki stres arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki olduğunu bulmuştur. Yongkang ve diğ. (2014) de zaman baskısı, iş kaygısı ve iş stresi ile aşırı rol yükü arasında anlamlı ve pozitif yönlü ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır. Aşırı rol yükünü genel olarak iş yaşamı kaynaklı olarak değerlendiren Akgündüz ve diğ. (2014) de otel çalışanları üzerine uyguladığı çalışmada; iş kaynaklı aşırı rol yükü ile işten ayrılma niyeti ve sosyal aylaklık davranışı arasında

pozitif yönlü ilişki olduğunu tespit etmiştir. Böylece aşırı rol yükünün; iş-aile çatışması, iş stresi, iş kaygısı, işten ayrılma niyeti gibi iş ve aile yaşamı için önemli olan değişkenler üzerine etki ettiği görülmektedir. Çalışanların iş rollerinin beraberinde getirdiği zaman baskısı ile birlikte ortaya çıkabilecek aşırı rol yükünün de, örgütler ve çalışanlar bağlamında sorunlara yol açabileceği ifade edilebilir.

İş ve aile rollerinin yanında bireyin kişisel olarak gelişim sağlaması için bazı rolleri bulunmaktadır. Boş zaman değerlendirme, entelektüel açıdan gelişim sağlama gibi etkinliklerin gerçekleştirilmesi için de zamana ihtiyaç duyulmaktadır. Buna rağmen bireyler, iş ve aile rollerinden dolayı, diğer rollerine zaman ayıramayabilmekte ve iş ve aile rollerine harcanan zamanın fazlalığı da diğer roller üzerinde zaman sıkıntısına neden olabilmektedir. Pearson (2008) aşırı rol yükü ile iş tatmini, boş zaman tatmini ve psikolojik sağlık arasında anlamlı ve negatif yönlü bir ilişki olduğunu belirlemiştir. Buna göre aşırı rol yükünün artması boş zaman gibi iş ve aile rolleri dışındaki rollerin gerçekleştirilmesi üzerine olumsuz etki etmektedir.

Aşırı rol yükü; bireyin iş, aile ve diğer rol gerekleri karşısında zamanın yetersizliği algısına dayanan bir kavram olarak ele alınmaktadır. Aşırı rol yükü iş yaşamında; çalışma saatlerinin fazlalığı, iş yerinde harcanan zaman, mesai saatleri dışında çalışmak zorunda kalmak, kısa bir zamanda yetiştirilmesi gereken işler gibi, iş yerindeki; rol belirsizlikleri, rol stresi ve rol gerilimi ve rol çatışmasına neden olan faktörlerle ilişkili olabilmektedir. Aile yaşamında ise; özellikle evli ve çalışan bireylerin; evliliğin getirmiş olduğu rol gerekleri ve çocukların bakımı, yetiştirilmesi ile birlikte gelen eş, ebeveyn ve aile ile ilgili diğer roller, aile ile ilgili yapılan etkinlikler, akrabalarla olan ilişkilerin getirdiği roller gibi sorumluluklarla da ilişkili olabilmektedir. Bunun yanında bireyin; boş zaman gibi iş ve aile rolleri dışındaki rolleri de diğer sorumluluklar açısından değerlendirilmektedir. Bu durumda birey iş yaşamı ve iş ile ilgili olmayan yaşamının sorumluluklarını tam anlamıyla yerine getirmede bir takım sorunlar yaşayabilmektedir. Sahip olunan zamana karşı aşırı rol talepleri ile karşılaşma durumunda ortaya çıkan aşırı rol yükü, dolayısı ile bireyin; iş, aile ve diğer tüm rollerini içerisine alan bir faktör olarak ele alınmaktadır. Fiziksel ve ruhsal açıdan bir takım sorunlara sebep olan bir etken olarak da ele alınan aşırı rol yükü; sadece bireysel değil, örgütsel ve toplumsal açıdan da maliyeti olan bir değişken olmaktadır.

Aşırı rol yüküne yönelik gerek iş gerekse aile rolleri ile ilgili birtakım önlemler alınarak bu sorunun azaltılması önemli olabilir. İş yaşamında özellikle çalışanların rollerinin tam olarak belirlenmesi, iş tanımının ayrıntılı bir şekilde yapılması, çalışma saatleri ile verilen görevlerin miktarının uyumu, aile yaşamını etkileyebilecek çalışma saati uygulamalarının azaltılması, yetiştirilmesi gereken işlerin mesai saatleri dışında uygun koşullarla yeniden yapılandırılması, çalışanların iş yaşamı dışındaki rollere katılımını sağlayabilecek şekilde izin planlamasının yapılması gibi düzenlemeler aşırı rol yükünün azalmasında etkili olabilir. Aynı şekilde aile ile ilgili rollere katılımda, özellikle çalışan çiftlerin bulunduğu ailelerde evli çiftlerin ev içi ve dışı görevlerin paylaşımı, eşlerin çocukların bakımı ve yetiştirilmesi ile ilgili birbirine destek olması, iş yaşamındaki görevlerin eve taşınmasında aile rollerine katılımı engellemeyecek şekilde planlama yapılması, bireylerin kişisel gelişim sağlayabileceği ortamların oluşturulması, aile bireyleri arasındaki iletişimin güçlendirilerek çatışma ortamının azaltılması gibi faktörlerin de aşırı rol yükünü azaltabileceği söylenebilir.

Çalışmada aşırı rol yükü ve diğer kavramların ilişkisine, nedenlerine ve sonuçlarına değinilmiş ve yazında yer alan uygulamalı ve kuramsal çalışmalar incelenmiştir. Aşırı rol yükü ile ilgili çalışmaların nispeten kısıtlı olması, aşırı rol yükünün nedenleri ve sonuçlarının daha geniş bir kapsamda belirlenmesi açısından diğer çalışmalara yol gösterici olabilir. Bununla birlikte aşırı rol yükünün; demografik ve bireysel özelliklere, aile yapısına, kültürlere, çalışma koşullarına, sektörler ve diğer iş ve iş yaşamı dışındaki değişkenlere göre farklılık gösterebileceği söylenebilir. Bu kapsamda aşırı rol yükü ile ilgili yapılacak uygulamalı çalışmalarda bu değişkenlerin belirleyici özellikleri ile birlikte, diğer çalışma sonuçlarının farklı ve benzer yönlerinin kaynağı açıklayıcı bir şekilde ortaya çıkarılabilir.

Kaynakça

- Akgündüz, Y., Akdağ, G., Güler, O., Sünnetçioğlu, S., (2014). “İşten ayrılma niyeti ve aşırı rol yükünün otel çalışanlarının sosyal aylaklık davranışlarına etkisi”, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 16(4), 515-536.
- Aquino, K., Lamertz, K., (2004). “A relational model of workplace victimization: social roles and patterns of victimization in dyadic relationships”, Journal of Applied Psychology, 89(6), 1023-1034.
- Bacharach, S. B., Bamberger, P., Conley, S., (1991). “Work-home conflict among nurses and engineers: mediating the impact of role stress on burnout and satisfaction at work”, Journal of Organizational Behavior, 12(1), 39-53.
- Bakker, A. B., Demerouti, E., Dollard, M. F., (2008). “How job demands affect partners’ experience of exhaustion: integrating work-family conflict and crossover theory”, Journal of Applied Psychology, 93(4), 901-911.
- Beutell, N. J., Brenner, O. C., (1986). “Sex differences in work values”, Journal of Vocational Behavior, 28, 29-41.
- Beutell, N. J., Greenhaus, J. H., (1983). “Integration of home and nonhome roles: women's conflict and coping behavior”, Journal of Applied Psychology, 68(1), 43-48.
- Beutell, N. J., Wittig-Berman, U., (1999). “Predictors of work-family conflict and satisfaction with family, job, career, and life”, Psychological Reports, 85, 893-903.
- Biddle, B. J., (1986). “Recent development in role theory”, Annual Review of Sociology, 12, 67-92.
- Bolino, M. C., Turnley, W. H., (2005). “The personal costs of citizenship behavior: the relationship between individual initiative and role overload, job stress, and work-family conflict”, Journal of Applied Psychology, 90(4), 740-748.
- Ceylan, T., (2011). “Toplumsal sistem analizinde toplumsal statü ve rol”, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 15(1), 89-104.

- Chassin, L., Zeiss, A., Cooper, K., Reaven, J., (1985). "Role perceptions, self-role congruence and marital satisfaction in dual-worker couples with preschool children", *Social Psychology Quarterly*, 48(4), 301-311.
- Coverman, S., (1989). "Role overload, role conflict, and stress: addressing consequences of multiple role demands", *Social Forces*, 67(4), 965-982.
- Crouter, A. C., Bumpus, M. F., Head, M. R., McHale, S. M., (2001). "Implications of overwork and overload for the quality of men's family relationships", *Journal of Marriage and Family*, 63(2), 404-416.
- Duxbury, L., Lyons, S., Higgins, C., (2008). "Too much to do, and not enough time: an examination of role overload", In K. Korabik, D. S. Lero and D. L. Whitehead, *Handbook of Work-Family Integration*, Elsevier, Amsterdam.
- Duxbury, L., Higgins, C., (2001). "Work-life balance in the new millennium: where are we? where do we need to go?" Canadian Policy Research Networks (CPRN) Discussion Paper, No. W|12, CPRN: Ottawa.
- Duxbury, L., Higgins, C., (2012). "Revisiting work-life issues in Canada: the 2012 national study on balancing work and caregiving in Canada", (<http://www.childcarecanada.org/documents/research-policy-practice/12/12/revisiting-work-life-issues-canada-2012-national-study-bala>).
- Frone, M. R., Yardley, J. K., Markel, K. S., (1997). "Developing and testing an integrative model of the work-family interface", *Journal of Vocational Behavior*, 50, 145-167.
- Geurts, S. A. E., Demeruti, E., (2003). "Work/non-work interface: a review of theories and findings", In M. J. Schabracq, J. A. M. Winnubst, C. L. Cooper (Eds.), *The handbook of work and health psychology*, Wiley, England.
- Goode, W. J., (1960). "A theory of role strain", *American Sociological Review*, 25(4), 483-496.
- Gove, W. R., (1972). "The relationship between sex roles, marital status, and mental illness", *Social Forces*, 51(1), 34-44.
- Greenberger, E., O'Neil, R., (1993). "Spouse, parent, worker: role commitments and role-related experiences in the construction of adults' well-being", *Developmental Psychology*, 29(2), 181-197.
- Greenhaus, J.H., Beutell, N. J., (1985). "Sources of conflict between work and family roles", *The Academy of Management Review*, 10(1), 76-88.
- Greenhaus, J. H., Parasuraman, S., Granrose, C. S., Rabinowitz, S., Beutell, N. J., (1989). "Sources of work-family conflict among two-career couples", *Journal of Vocational Behavior*, 34, 133-153.
- Hall, L. A., Williams, C. A., Greenberg, R. S. (1985). "Supports, stressors, and depressive symptoms in low-income mothers of young children", *American Journal of Public Health*, 75(5), 518-522.
- Hecht, L. M., (2001). "Role conflict and role overload: different concepts, different consequences", *Sociological Inquiry*, 71(1), 111-121.

- Jones, E., Chonko, L., Rangarajan, D., Roberts, J., (2007). "The role of overload on job attitudes, turnover intentions, and salesperson performance", *Journal of Business Research*, 60, 663–671.
- Kandel, D. B., Davies, M., Raveis, V. H., (1985). "The stressfulness of daily social roles for women: marital, occupational and household roles", *Journal of Health and Social Behavior*, 26(1), 64-78.
- Karasek, R. A., (1979). "Job demands, job decision latitude, and mental strain: implications for job redesign", *Administrative Science Quarterly*, 24(2), 285-308.
- Kaufman, G., Uhlenberg, P., (2000). "The influence of parenthood on the work effort of married men and women", *Social Forces*, 78(3), 931-947.
- Linton, R., (1936). *The Study of Man*, Appleton-Century-Crofts, Inc, New York.
- Major, V. S., Klein, K. J., Ehrhart, M. G., (2002). "Work time, work interference with family, and psychological distress", *Journal of Applied Psychology*, 87(3), 427–436.
- Marshall, G., (1999). *Sosyoloji Sözlüğü*. (çev. Osman Akınhay, Derya Kömürçü). Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara.
- Moya, M., Exposito, F. and Ruiz, J. (2000). Close relationships, gender, and career salience. *Sex Roles*, 42, 825-846.
- Parasuraman, S., Greenhaus, J. H., Granrose, C. S., (1992). "Role stressors, social support, and well-being among two-career couples", *Journal of Organizational Behavior*, 13(4), 339-356.
- Parasuraman, S., Purohit, Y. S., Godshalk, V. M., Beutell, N. J., (1996). "Work and family variables, entrepreneurial career success, and psychological well-being", *Journal of Vocational Behavior*, 48, 275–300.
- Pearson, Q. M., (2008). "Role overload, job satisfaction, leisure satisfaction, and psychological health among employed women", *Journal of Counseling and Development*, 86, 57-63.
- Perry-Jenkins, M., Goldberg, A. E., Pierce, C. P., Sayer, A. G., (2007). "Shift work, role overload, and the transition to parenthood", *Journal of Marriage and Family*, 69(1), 123-138.
- Perry-Jenkins, M., Seery, B., Crouter, A. C., (1992). "Linkages between women's provider-role attitudes, psychological well-being, and family relationship", *Psychology of Women Quarterly*, 16, 311-329.
- Pleck, J. H., Staines, G. L., Lang, L., (1980). "Conflicts between work and family life", *Monthly Labor Review*, 103(3), 29-32.
- Reilly, M. D., (1982). "Working wives and convenience consumption", *Journal of Consumer Research*, 8(4), 407-418.
- Rizzo, J. R., House, R. J., Lirtzman, S. I., (1970). "Role conflict and ambiguity in complex organizations", *Administrative Science Quarterly*, 15(2), 150-163.

- Schieman, S., Milkie, M. A., Glavin, P., (2009). "When work interferes with life: work-nonwork interference and the influence of work-related demands and resources", *American Sociological Review*, 74, 966–988.
- Siebert, S. D., (1974). "Toward a theory of role accumulation", *American Sociological Review*, 39(4), 567-578.
- Voyten, P., (1988). "Work role characteristics, family structure demands, and work/family conflict", *Journal of Marriage and Family*, 50(3), 749-761.
- Voyten, P., (2004). "The Effects of work demands and resources on work-to-family conflict and facilitation", *Journal of Marriage and Family*, 66(2), 398-412.
- Wallace, J. E., (1999). "Work-to-nonwork conflict among married male and female lawyers", *Journal of Organizational Behavior*, 20, 797-816.
- Yongkang, Z., Weixi, Z., Yalin, H., Yipeng, X., Liu, T., (2014). "The relationship among role conflict, role ambiguity, role overload and job stress of chinese middle-level cadres", *Chinese Studies*, 3(1), 8-11.

Role Overload: A Theoretical Evaluation in the Context of Cause-Effect

Günay EROL

Nevşehir Hacı Bektaş Veli University
ÜSET Vocational School
Nevşehir, Turkey
gunayerol@nevsehir.edu.tr

Yasin BOYLU

Gazi University
Faculty of Tourism
Ankara, Turkey
yasin@gazi.edu.tr

Extensive Summary

Introduction

Role expectations which come with the statuses of an individual are analyzed by the community and whether role expectations are fulfilled or not is observed (Linton, 1936). Thus an individual completely fulfills his or her role as long as he or she reflects the descriptions of his collective ‘adjectives’ on his or her behaviors. When it is considered that an employed individual’s role expectations include both workplace and out of work roles (Greenhaus and Beutell, 1985), the individual is expected to exhibit behavior in accordance with both worklife and out of worklife statutes. A significant determiner for work and family life (Duxbury, Lyons and Higgins, 2008), role overload is related with worklife and out of worklife role demands and it is evaluated as a factor having an impact on these demands.

Role Overload Concept

Role overload is defined as ‘despite having too much to do, not having enough time’ by Duxbury, Lyons and Higgins (2008:126). Coverman (1989) defines role overload as an individual’s facing too many role demands in a very limited time period. Emphasizing especially time constraints, it is stated that an individual facing too many role demands may find time insufficient to fulfill these demands completely. Time concept which is also related to role overload is one of the factors causing role conflict. Accordingly, busy working hours required by work life are viewed as an obstacle to meet the requirements of out of work roles. Thus, the individual cannot find enough time for out of office roles and faces time pressure in meeting the requirements of the roles. Although this concept is emphasized as a type of conflict resulting from time in work-family conflict literature (Greenhaus and Beutell, 1985), the excess of requirements of roles despite the limited time of an individual refers to role overload. Reilly (1982) approaches role overload as a kind of role conflict resulting from excessive demands on the energy and time of an individual. The source of the mentioned problem is based on the perception that role requirements are too much in proportion to the resources (skills, time, resource, energy, etc.) of an individual (Jones et al., 2007).

The Extent of Role Overload: Work Life and Out of Work Life

Role overload is a concept that includes an individual’s both work and out of work roles (Duxbury and Higgins, 2012). As stated by Duxbury, Lyons and Higgins

(2008), time inadequacy for meeting the multi role demands of work and family life ascertains a time-based conflict perception on the individual. Time and energy resources are not enough to meet the requirements of multi role requirements of an individual sufficiently. Time spent to fulfill job requirements at work (Duxbury, Lyons ve Higgins, 2008), working fast, work excess, insufficient time, not having enough time to finish the work and conflicting demands (Karasek, 1979), the impact of working hours on family life (Major, Klein and Ehrhart, 2002; Parasuraman et al., 1996), trying to finish work in a limited period of time, not having enough resources to fulfill duties assigned during work hours and having to work out of working hours put employees in a tight spot in terms of time and energy. Thus increasing work demands may hinder the individual's out of work responsibilities (responsibilities such as spouse, children, parents and society) (Duxbury, Lyons and Higgins, 2008). Although these effects that cause pressure on individuals are generally associated with work-family conflict, there are studies (Bakker, Demerouti and Dollard, 2008; Frone, Yardley and Markel, 1997; Parasuraman et al., 1996) that strongly point out the relationship between the time spent on work demands and role overload and participation in family roles.

Duxbury, Lyons and Higgins (2008) who emphasize the relationship between role overload of demands in everyday life of an individual except the work life, indicate that these demands may have a broad content. These out of office demands are related to spouse, children, relatives, friends, society and the individual. Among these demands are responsibilities about family members such as housework, childcare, social imperatives and spare time activities (Geurts and Demerouti, 2003).

Conclusion

Role overload that emerges with especially insufficient time perception in the face of excessive role demands matters not only for individuals but also for organizations and society. In addition to being related to work and out of work life conditions, role overload is a factor that may adversely affect an individual's health, occupational and family variables, personal development and other role demands. Therefore, it is important particularly for employees to have sufficient resources to meet the requirements of work and family roles. Regulations such as working hours, taking a leave, defining work roles precisely, making job description, fair sharing of family roles between spouses, not hindering other role demands when carrying work roles into home may be effective to decrease role overload.